

BILL CLINTON

Születés:
Hope, Arkansas,
1946. augusztus 19.

Párt:
Demokrata Párt

Választási győzelem:
1992, 1996

Házastárs:
Hillary Rodham (1947–)

Germekkorában a tanárai azt mondták róla, olyan okos, hogy vagy börtönben, vagy a Fehér Házban végzi. A szegény és csonka családból származó fiú 1963 júliusában egy ifjúsági szervezet számára rendezett washingtoni fogadáson kezelt rázhatott John F. Kennedy elnökkel, és ettől kezdve tudatosan készült a politikai pályára.

A Georgetown Egyetemen, Oxfordban és a Yale Egyetemen végzett jogi tanulmányok után előbb Arkansas főügyésze (1977–1979), majd kormányzója lett (1979–1981). Az 1980-as kormányzótárasztáson elszenvedett veresége után két évvel képes volt újra győzelmet aratni, s ekkor kezdték Visszatérő Kölyök (Comeback Kid) néven emlegetni. Talán kissé el is bízta magát, s úgy érezte, minden kínos helyzeten és kudarcon képes túlélni.

1992-ben a Demokrata Párt vezetői úgy vélték, hogy George H. W. Bush meg fogja nyerni az elnökválasztást, s

AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK 42. ELNÖKE

BILL CLINTON

1993. JANUÁR 20.–2001. JANUÁR 20.

CLINTON VOLT AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK ELSŐ ELNÖKE, AKI A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ UTÁN SZÜLETETT, ÉS AZ ELSŐ ANDREW JOHNSON ÓTA, AKI ELLEN KONGRESSZUSI BŰNVÁDI ELJÁRÁS (IMPEACHMENT) INDULT. SIKEREIT NEM LEHET LETAGADNI: ELNÖKSÉGE KEZDETÉN AZ AMERIKAIK 53%–A VÉLEKEDETT ÚGY, HOGY HAZÁJÁBAN „JÓL MENNEK A DOLGOK”, 1999–BEN PEDIG MÁR 74%–UK. A TÖRTÉNÉSZEK AZÓTA IS TÖRHETIK A FEJÜKET, HOGY ALAKULT VOLNA A VILÁGTÖRTÉNELEM, HA CLINTON NEM KEVEREDIK SZERELMI BOTRÁNYBA, ÉS EZZEL NEM SEGÍTI HATALOMRA 2001–BEN A REPUBLIKÁNUSOKAT.

nem jelöltették magukat. Clinton viszont jól szerepelt az előválasztáson, a gazdasági helyzetre és a munkanélküliségre helyezte a hangsúlyt, s a szegényebbek, a szervezett munkások, a fiatalabbak és a legkülönbözőbb kisebbségi csoportok támogatásával sikerült győzelmet aratnia.

Elnökként fellépett a lobbitevékenység korlátozásáért, engedélyezte az embriószövet felhasználását orvosi kutatásra, s feloldotta az abortusz-tanácsadás korlátozását a szövetségi klinikákon. Aláírta a Bush által kétszer megvétőzött családi és orvosi szabadság törvényét, a Brady-tör-

Távózasakor a lapok azt írták Clintonról, hogy ő volt az egyik legtehetségesebb elnök, aki emberi gyengeségei miatt nem tudta kihasználni adottságait, s botránnyai csökkentették a politikai kezdeményezések lehetőségét.

vénnyel betiltotta tizenkilenc félautomata fegyver forgalmazását, egy bünyügyi törvénnyel pedig lehetővé tette, hogy százezer új rendőrt alkalmazzanak és új börtönöket építsenek.

Életbe léptette az elődje által megkötött Észak-amerikai Szabadkereskedelmi Egyezményt (NAFTA), amely 1994. január 1-jétől felszámolta az Egyesült Államok, Kanada és Mexikó közötti vámhatárokat. Legnagyobb sikere az öt évre szóló költségvetési tervezet és deficitcsökkentő program volt (1993). Ötszázmilliárd dollárral csökkentette az államadósságot. 1998-ban a szövetségi költségvetés bevételei már csaknem het-

venmilliárd dollárral haladták meg a kiadásokat, pedig költségvetési többletre 1969 óta nem volt példa. Egészségbiztosítási reformkísérlete azonban kudarcba fulladt.

1993. szeptember 13-án Jicchak Rabin izraeli kormányfő és Jasszer Arafat, a Palesztin Felszabadítási Szervezet vezetője a Fehér Ház kertjében aláírta a megállapodást a palesztinok számára biztosított gázai és jordániai autonómiáról. Ez évben már negyven ezer ENSZ-katona próbált humanitárius segílyt nyújtani az éhínségtől és polgárháborútól szenvedő Szomáliának. Mogadishuban azonban heves utcai harcokban tizennyolc amerikai katonával végeztek, s ezután Clinton visszavonta az amerikai haderejét. A békefenntartó erők valószínűleg a riasztó szomáliai tapasztalatok miatt maradtak passzívak 1994 tavaszán Ruandában, a tuszik és hutuk mészárlásai idején.

Egyezményt kötöttek Kubával a menekültek befogadásáról, helyreállították a diplomáciai kapcsolatokat Vietnammal (1995), Haitiban pedig húsz ezer amerikai katona biztosította a junta távozását és a békés hatalomátvételt. 1994-ben Clinton katonákat küldött Kuvaitba, miután Szaddám Huszein újra fenyegetően lépett fel, majd két év múlva légi csapásokkal sújtotta Irakot az öbölháborút lezáró szerződések megszegése miatt.

1994-ben a republikánusok többséget szereztek a Kongresszusban, Clinton ezért arra törekedett, hogy a liberálisok és konzervatívok táborai között, a politikai centrumban jelölje ki saját helyét: meghirdette a szövetségi kormányzati hatalom korlátozását, a középrétegek adójának csökkentését, a jóléti-szociális rendszer reformját és a költségvetés kiegyensúlyozását.

A boszniai szerbek által elkövetett mészárlások miatt beavatkozásra szánta el magát a Balkánon: a NATO légi

csapásokkal kényszerítette rá a szerbeket a bosnyák–jugoszláv–horvát egyezmény aláírására az ohioi Daytonban (1995). Az Egyesült Államok húsz ezer katonát küldött a hatvan ezer fős NATO-hadserégbe, amely az új boszniai állam belső békéjén örködött.

Az elnök bekapcsolódott az Észak-Írországról folytatott tárgyalásokba is, de sajnos sem az itteni, sem az izraeli békefolyamat nem bizonyult tartósnak. 1996. január 13-án villámlátogatást tett Magyarországon, a Taszáron államhátró, a boszniai békefenntartó szolgálatot teljesítő amerikai katonák bázisán, ahol találkozott Göncz Árpád államfővel és Horn Gyula miniszterelnökkel.

1996-ban Clinton a közelgő választásokra tekintettel igen ügyesen manőverezett. Még egy olyan szociálisreform-törvényt is elfogadott, amely elmenthető volt pártja politikájával: véget vetett az alacsony jövedelmű kisgyermekes családok 1935 óta működő szövetségi segélyezésének. A liberálisokat felháborította a segélyezés korlátozása, a szövetségi költségeket ellenző középrétegek körében azonban megnőtt az elnök népszerűsége.

Az 1996-os elnökválasztáson Clinton újra bebizonyította, hogy vereséggel fenyegető helyzetben is képes győzelmet aratni. Republikánus ellenfelei csak annál hevesebben törekedtek a megbuktatására. Második elnöki időszakában tartózkodott a nagyszabású belpolitikai kezdeményezésektől. Ennek ellenére 25%-ról 20%-ra csökkentette a nyereségadókat, fokozta a természetvédelmi tevékenységet, s aláírta a Föld klímáját védelmező kiotói egyezményt (1997).

A terrorizmus egyre több áldozatot követelt Oklahoma Cityben (1995), Kenya és Tanzánia amerikai követségei előtt (1998) s az adeni kikötőben (2000). Clinton megtorlasként rakétatámadást ren-

delt el az al-Káida afganisztáni bázisai és egy vegyi fegyverek gyártásával gyanúsítható szudáni üzem, valamint Szaddám Huszein bázisai ellen (1998). 1998. március 20-án felszólította a Szenátust, hogy támogassa Magyarországot, Lengyelországot és Csehországot felvételét a NATO-ba, majd október 7-én fogadta Orbán Viktor miniszterelnököt.

1998 januárjában az amerikai társadalom felháborodva szerzett tudomást arról, hogy elnöke 1995 óta viszonyt folytatott egy nála huszonhét évvel fiatalabb gyakornoklánnyal, Monica Lewinskyval. Kenneth Starr független ügyész vádjai szerint az elnök hamis tanúvallomást tett, akadályozta a bíróság tevékenységét, Lewinsky hallgatását állásajánlatokkal akarta megvásárolni, munkatársait pedig hamis tanúskodásra próbálta rábírní. Sokan vélekedtek úgy, hogy Clinton nem követett el államellenes vagy különösen súlyos bűnöket, s egy szerelmi botrány miatt mégsem kellene alkotmányos válságot okozva megbénítani a világ vezető nagyhatalmának államgépezetét.

Clinton viselkedését az amerikaiak elítélték, kormányzati tevékenységét azonban a megkérdezettek 60%-a nagyra értékelte. A novemberi választásokon kínos meglepetés érte a republikánusokat: a Szenátusban nem nőtt, a Képviselőházban pedig megcsappant támogatóik aránya. 1998. december 19-én a Képviselőház mégis elfogadta a vádiratot a hamis eskü és az igazságszolgáltatás akadályozása ügyében. A Szenátus 1999. január 7-én kezdte meg a pert, és február 12-én kiderült, hogy egyik vádpont sem kapta meg az elnök elmozdításához elegendő, kétharmados többséget.

Amikor Clinton újra a nemzetközi eseményekre koncentrálni kezdett, az Egyesült Államok első külügyminiszter asszonyával, Madeleine Albrighttal együtt úgy döntött,

a világ nem tűrheti tovább a koszovói albánokat sújtó etnikai tisztogatásokat. 1999 tavaszán a NATO légitámadásokat indított Jugoszlávia ellen. Slobodan Milošević jugoszláv államfő végül visszavonta hadseregét, s a NATO békefenntartó haderői beléphettek Koszovóba. Az akció meggyengítette a jugoszláv elnök hatalmát s felgyorsította hamarosan bekövetkező bukását.

A Szenátus nem járult hozzá a föld alatti kísérleti nukleáris robbantások betiltásához (1999), mert az egyezményt ellenőrizhetetlennek tartotta. Ez volt az első nemzetközi szerződés a versailles-i békeszerződés óta, amelyet elutasított. A republikánus többségű Kongresszussal az elnök csak abban tudott megegyezni, hogy 2000 májusában szerződéssel állandósítsák a legnagyobb kereskedelmi egyezmény elvét Kína számára. 1999 utolsó napján a korábbi szerződés értelmében az Egyesült Államok átadta Panamának a csatorna zónáját.

A belpolitikában Clinton a betegellátásban részt vevők jogvédelmével és a magánkezelésben lévő fegyverek ellenőrzésével foglalkozott, majd megkérte a birtokadó republikánusok által javasolt megszüntetését. 1999-ben tíz és fél milliárd dollárt irányzott elő a nemzeti rakétavédelmi programra, mely a következő hat évben valósult meg. A fűtőanyagok árának csökkentése érdekében megnyitotta a nemzet stratégiai olajkészleteit. A Medicaid és Medicaid programok támogatásait pedig kiterjesztette a fogyatékkal élő munkavállalókra.

Távozása előtt az elnök elkövetett egy nagy hibát: százhetvenhét embert elnöki kegyelemben részesített, köztük Marc Richt is, akit 1983-ban az Egyesült Államok történetének legnagyobb adócsalásával vádoltak meg, s egykori felesége a Demokrata Párt és az elnök legbőkezűbb támogatói közé tartozott. ♦